

tites monedes de coure en bizantines o, fins i tot, vàndales. D'altres simplement les ignoren. Ruth Pliego, malgrat que no presenta cap estudi nou ni tampoc cataloga els tipus coneguts, afirma rotundament que, com en el seu moment va assenyalar Crusafont, existeixen bronzes d'indubtable origen visigot. Per exemple, l'autora troba clara l'atribució a Sevilla dels *nummi* que duen SP o SPL, descartant altres atribucions fantasioses que es delien per llegir-hi SPANA (sic).

També és destacable el repàs que l'autora fa sobre la funcionalitat de la moneda visigoda, que és un tema recurrentment debatut. Després de passar revista a les distintes posicions historiogràfiques, Pliego conclou citant els treballs de Polanyi i advertint que «l'economia de regal, l'economia administrativa, i l'economia de mercat, no són diferents nivells de la mateixa activitat, sinó concepcions distintes amb orígens dispars i continguts diferents i, per tant, podrien implicar monedes diferents». O, el que és el mateix, l'autora s'allunya de les tesis de Metcalf, que defensava la funció preferentment comercial de la moneda visigoda.

Pel que fa a les monedes que ens són més properes, cal assenyalar que Pliego considera totes les monedes que duen el nom de *Valentia* com a pertanyents a la ciutat del Túria descartant, per no provada, l'atribució d'alguns tipus de factura diferent a alguna seca lusitana com Valencia de Alcantara o Valencia del Ventoso.

L'obra de Ruth Pliego ja és la referència de consulta sobre la moneda visigoda, i una molt reeixida successora de la de Miles del 1952.

X. S. A.

ROMA VALDÉS, Antonio. *Emisiones monetarias leonesas y castellanas de la Edad Media*. [Santiago de Compostel·la]: Morabetino.es, 2010. 368 p.

Amb aquest llibre Antonio Roma presenta una ampliació i un nou enfocament de l'estudi que en el seu moment presentà com a tesi doctoral i que l'any 2000 publicà, amb el patrocini de l'ANE i del Museo Casa de la Moneda de Madrid.

En aquesta ocasió, Roma amplia l'abast del seu estudi fins al regnat de Joan I (1379-1390). És a dir, l'autor comprèn tota la numismàtica castellanoleonese dels segles XI a XIV. El seguiment i descripció de les emissions monetàries ha estat parcialment corregit i millorat segons les darreres aportacions del mateix autor i d'altres. La novetat principal de l'obra consisteix en la inclusió d'amplis capítols i paràgrafs dedicats a aspectes relacionats amb la fabricació i circulació de moneda a l'edat mitjana. Així, per exemple, les cent cinquanta primeres pà-

gines del llibre són dedicades als moneders, a les cases de moneda, a les tècniques de fabricació, als falsificadors, als metalls i la seva obtenció o a la regalia monetària. Les noranta darreres pàgines inclouen un apèndix documental, una bibliografia exhaustiva i un recull de tresors i troballes. L'esforç recopilatori documental, desenvolupat a cadascun dels regnats, és d'agrair. També és una novetat que l'autor intercali un catàleg sistemàtic de peces dins dels textos explicatius, assenyalant marques de seca i variants de llegenda. Ara bé, cal advertir que aquest catàleg és format sovint per mencions extretes d'altres obres anteriors, algunes de les quals no han estat particularment curoses a l'hora de demostrar l'existència d'alguns dels exemplars catalogats.

És clar que la numismàtica medieval castellana i lleonesa presenta encara moltes incògnites i punts obscurs que caldrà aclarir en el futur. Però les noves aportacions hauran de partir necessàriament del treball de Roma, que cal considerar l'obra de referència sobre la moneda medieval dels regnes de Lleó i Castella, no tan sols per les conclusions exposades, sinó també per la quantitat d'informacions disposades a l'abast de l'investigador.

X. S. A.

ROMA VALDÉS, Antonio; BRAÑA PASTOR, José Luis. *El vellón castellano del siglo XV*. [Santiago de Compostel·la]: Morabetino.es, 2010. 210 p.

El llibre de Roma i Braña abasta molts més aspectes dels que suggereix el seu restringit títol. Els autors repassen el sistema monetari castellà de tot el segle XV, confegint un resum complementari a la principal obra de Roma, *Emissiones monetarias leonesas y castellanas de la Edad Media*, publicada al mateix temps i que s'ocupa exclusivament del numerari anterior a 1400. La primera meitat del llibre és, doncs, destinada a la interpretació de la documentació coneguda i, com acostuma a passar amb els treballs de Roma, aquesta interpretació serveix per a resoldre molts dubtes que no aclareixen altres publicacions.

La segona part del llibre està dedicada íntegrament al catàleg de les peces. Se li pot criticar algun aspecte marginal, però aquesta crítica seria ximple. El gran mèrit de Roma i Braña és que han aconseguit publicar, per primer cop, un catàleg rigorós d'unes sèries de monedes castellanques. Ho repeteixo: per primer cop unes monedes castellanques apareixen catalogades amb rigor, és a dir, respectant llur denominació correcta, eliminant les atribucions fantasioses, refiant-se dels exemplars coneguts i fotografiats i datant-los seguint criteris lògics. Això no havia passat mai fins ara. Mai cap sèrie castellana d'època medieval i moderna